

Атыс дайындығы

ТАҚЫРЫП: Автоматты (пулеметті) бөлшектеу және жинақтау

1. Сабақтың мақсаты: Білімгерлерге автоматты (пулеметті) бөлшектеу және жинақтауды үйрету.

2. Сабақтың барысы:

а) Ұйымдастыру кезеңі:

Взвод командирі білімгерлерді сапқа тұрғызады, оқытушыға рапорт береді, амандасу, түгендеу, білімгерлердің сырт көрінісін тексеру.

ә) Өтілген тақырыпты сұрау кезеңі:

- Калашников автоматы мен пулеметі неге арналған?
- автомат пен пулеметтің механизмдері мен негізгі бөліктерін атаңдар.
- автоматтың (пулеметтің) автоматтық әрекеті неге негізделгенін айтыңдар.

б) Негізгі бөлім:

Автоматты (пулеметті) бөлшектеу толық және толық емес болуы мүмкін: толық емес бөлшектеу - автоматты (пулеметті) тазалау, майлау және тексеру үшін; толық бөлшектеу - жаңбыр мен қар астында қалғанда не жөндеу кезінде автоматты (пулеметті) қатты ластанудан тазалау үшін жүргізіледі.

Автоматты (пулеметті) толық емес бөлшектеу үстел үстінде немесе таза төсеніш жайылып жүргізіледі; бөлшектер мен механизмдер бөлектенген ретімен қойылады. Оларды абайлап ұстап, бірінің үстіне бірін қоймай, күштемей және соққыламай жүргізу керек.

Автоматты (пулеметті) жинақтау кезінде оның бөліктеріндегі нөмірлерді салыстыру керек; әр автоматтың (пулеметтің) ұңғы қорабындағы нөмір газ құбырындағы, бекітпе ергенегіндегі, бекітпедегі, ұңғы қорабы қақпағындағы және басқа бөліктердегі нөмірге сәйкес келуі керек.

Ұрыс автоматтарын (пулеметті) бөлшектеу мен жинақтауға үйрету ерекше жағдайларда және бөлшектері мен механизмдерге аса сақтықпен қарау жағдайында ғана жүргізіледі .

Пулеметті бөлшектеу алдында оның ұңғы бөлігін солға қарата сирағымен қою керек. Ол үшін тіреуіш аяғын серіппелі имектен босатып және оның аяқтарын бекітілген жағдайда тұрғанда ұңғыдан босату керек .

Пулеметті жинақтау соңында оны сол қолмен тік ұстап, оң қолмен оның сирақтарын аздап ажырата, ұңғыға тақап және серіппелі ілмекпен бекіту арқылы оның сирақтарын жинайды.

Автоматты (пулеметті) толық емес бөлшектеу тәртібі:

1) Оқжатарды бөлектеу.

Автоматты (пулеметті) сол қолмен дүмінің маңдайшасынан не құндағынан ұстап, оң қолмен оқжатарды орай ұстайды, бас бармақпен бекіткішті ысып, оқжатардың төменгі жағын ілгері ұмсындырып, оны бөлектеп алады.

Содан кейін оқтықта оқтың бар жоғын тексереді, бұл үшін ауыстырғыш төменге түсіріледі, оны «АВ» (автоматты ату) немесе «ОД» (жекелей ату) жағдайына қойып, бекітпе жақтауының тұтқасы кейін жылжытылады, оқтықты тексеріп, бекіткіш жақтауы жіберіліп, шүріппені ұрыстық қайырудан (взводтан) босатады.

Түнгі көздеуіші бар автоматты (пулеметті) бөлшектеу кезінде оқжатарды бөліп алғаннан соң, түнгі көздеуішті бөлектейді, ол үшін қыспа құрылғысының тұтқасын сол жаққа және артқа қарай апарып, көздеуішті артқа жылжытады да, оны автоматтан (пулеметтен) бөлектеп алады.

2) Жабдықтар пеналын дүм ұясынан шығарып алу.

Оң қолдың сұқ саусағымен дүм ұясының қақпағын пенал серіппенің әсерімен ұядан шығатындай етіп басады; пеналды ашып, одан сүрткішті, тазалағышты, бұрауышты, қаққышты шығару қажет. Жиналмалы дүмі бар автоматтың пеналы оқжатарды салуға арналған сөмкенің қалтасында жүреді.

3) Сүмбіні алу.

Сүмбінің ұшын оның басы қарауылдың негізіндегі тіректен шығатындай етіп ұңғыдан тартып, сүмбіні жоғары суырып алады. Сүмбіні алу қиындық тудыратын болса, онда қаққышты қол дануға рұқсат беріледі. Оны сүмбінің басындағы саңылауға сала отырып, ұңғыдан сүмбінің ұшын тартып суырып алады

4) Автоматтан – ұңғылық тежеуіш-компенсаторды, пулеметтен – жалын сөндіргішті бөліп алу.

Бұрауышпен ұңғылық тежеуіш - компенсатордың (жалын сөндіргіштің) орнықтырғышы батырылады .

Ұңғылық тежеуіш - компенсатор қарауыл негізіндегі бұрандалы дөңестен сағат тіліне қарсы бағытта бұралып шығарылады. Ұңғылық тежеуіш компенсатор (жалын сөндіргіш) тым қатты бұралған жағдайда ұңғылық тежеуіш компенсатордың әйнегіне қойылған сүмбінің (қаққыштың) көмегімен бұрап алуға болады.

5) Ұңғы қорапшасының қақпағын бөлектеу.

Сол қолмен дүмнің мойнын қамти ұстап, осы қолдың бас бармағымен қайтармалы механизмнің бағыттаушы өзегінің дөңесін басады, оң қолмен ұңғықорабы қақпағының артқы бөлігін жоғары көтеріп қақпақшаны алады.

6) Қайтармалы механизмді бөліп алу.

Автоматты (пулеметті) дүмнің мойнынан сол қолмен ұстап тұрып, оң қолмен қайтармалы механизмнің бағыттаушы өзегін оның өкшесі ұңғы қорабының бойлық ойығынан шыққанша ілгері қарай ұмсындырады; бағыттаушы өзектің артқы шетін көтеріңкіреп, қайтармалы механизмді бекітпе жақтауының арнасынан шығарады.

7) Бекітпемен қоса бекітпе жақтауын алу

Автоматты (пулеметті) сол қолмен одан әрі ұстап тұрып, оң қолмен бекітпе жақтауын артқа тірелгенше тартып, оны бекітпемен бірге көтеріңкіреп барып, ұңғы қорабынан бөлектеп алады.

8) Бекітпені бекітпе жақтауынан алу

Бекітпе жақтауын бекітпе жоғарыда болатындай етіп сол қолға алады; оң қолмен бекітпені кейін шегеріп, бекітпенің жетекші дөңесі бекітпе жақтауының фигуралы ойығынан шығатындай етіп, бекітпені алға қарай шығарып алады.

7) Автоматқа ұңғылы-тежеуіш компенсаторды, пулеметке – жалын сөндіргішті қосу.

Дүмді тежеуіш-компенсаторды қарауыл бойындағы шығыңқы бөлікке тірелгенше бұрайды. Егер ұңғылы тежеуіш-компенсатордың (жалын сөндіргіштің) саңылауы орнықтырғышқа сәйкес келмесе, ұңғылы тежеуіш-компенсатор ұңғысына немесе жалын сөндіргішті саңылау орнықтырғышқа орналасқанша айналдырады (бір айналымнан артық емес).

8) Сүмбіні қосу.

9) Пеналды дүм ұясына салу.

Сүрткішті, тазалағышты, бұрауышты, қаққышты пеналға салып, қақпағын жабады да, пеналды түбімен дүм ұясына қақпақша жабылатындай етіп кіргізеді. Жиналмалы дүмді автоматта пенал оқжатарға арналған сөмке қалтасына салынады.

10) Оқжатарды автоматқа қосу.

Автоматты сол қолмен дүм мойыншасынан немесе шетмойыннан ұстап тұрып, оң қолмен оқжатардың ілгішін ұңғы қорабының терезесіне енгізіп, оқжатардың ілмегі оқжатардың тірек шығыңқысынан асатындай етіп өзіне бұрады.

Түнгі көздеуіші бар автоматты (пулеметті) жинау кезінде пулеметті қосқаннан кейін НСПУ көздеуішін қояды. Автоматты (пулеметті) құндағынан ұстап, көздеуіштің қыспа құрылғысы саңылауын қару қадамасына орналастырады, ол үшін қыспа құрылғысының тұтқасының артта тұрғанына көз жеткізіп, көздеуішті алға тірелгенше жылжытып, тұтқаны алға қарай соңына дейін айналдыра отырып, оны бекіту керек.

Автоматтың (пулеметтің) атқаратын қызметі және бөлшектері мен механизмдерінің құрылысы

Ұңғы оқтың ұшуын бағыттауға қызмет етеді.

Автоматтың ұңғылық тежеуіш - компенсаторы ату шоғыр лануын арттыру және кері тебу энергиясын азайту үшін қызмет етеді.

18-сурет. Ұңғы:

a - автомат ұңғысының сыртқы түрі; *б* - пулемет ұңғысының сыртқы түрі; *б* - оқтау бөлігінің жармасы; *в* - ұңғының қимасы; *1* - ойық бөлігі; *2* - оқтың шығуы; *3* - оқтық; *4* - қарауыл негізі; *5* - газ камерасы; *6* - қосқыш жалғастырығыш; *7* - көздеуіш қалыбы; *8* - ұңғының бұрама сұқпасына арналған ойық; *9* - көртік; *10* - тіреме сирақ негізі; *11* - құлақша

19-сурет. Ұңғылық тежеуіш-компенсатор және жалын сөндіргіш:

а - ұңғылық тежеуіш-компенсатор; *б* - жалын сөндіргіш; *1* - шоғыр; *2* - терезе; *3* - саңылау; *4* - компенсациялық тесік; *5* - орнықтырғышқа арналған ойыма; *6* - қиғаш; *7* - ішкі көртік

Ұңғы қорабы автоматтың (пулеметтің) бөліктері мен механизмдерін қосу үшін ұңғы арнасын бекітпемен жабуды және бекітпенің бекітуін қамтамасыз ету үшін қызмет етеді.

Ұңғы қорабында соққы ағытқыш механизмі орналасады. Қорап үстінен қақпақпен жабылады Ұңғы қорабына антабкасы бар дүм , тапанша сабы және ағытқыш қапсырма бекітілген. Түнгі көздеуіштері бар автоматтың (пулеметтің) сол жақ бүйірлі қабырғаларына түнгі көздеуішті қосуға арналған тақташа бекітілген.

20-сурет. Ұңғы қорабы:

1 – ойық; 2 – шағылдырғыштық шығыңқы; 3 – бұгілмелер; 4 – бағыттаушы өзек;
5 – ұстатқыш; 6 – бойлық саңылау; 7 – көлденең саңылау; 8 – оқжатар ілгегі;
9 – ағытқыш қапсырма; 10 – тапанша сабы; 11 – дүм

Көздеуіш құрылғы әртүрлі қашықтықтардағы нысаналарды ату кезінде автоматты (пулеметті) көздеу үшін қызмет етеді және көздеуіш пен қарауылы бар.

Көздеуіш көздеуіш қалыбынан, тілімшелі серіппеден, көздеуіш тақташадан және қамытшадан тұрады.

21-сурет. Қарауыл негізі:

а – автоматта; б – пулеметте; 1 – сүмбіге арналған ойықты тірек; 2 – сүмбі мен сүңгі-пышаққа арналған тірек; 3 – қарауылмен қоса сырғыма; 4 – қарауыл сақтандырғышы; 5 – орнықтырғыш; 6 – ұңғылық тежеуіш-компенсаторды (жалпы сөндіргішті) бұрап кіргізуге арналған көртік

Ұңғы қорабының қақпағы
 ұңғы қорабында орналасқан бөліктер мен механизмдерді ластанудан сақтайды.

22-сурет. Ұңғы қорабының қақпағы:
 1 – сатылы ойық; 2 – тесік; 3 – қақпақтың қабырға

23-сурет. Газ поршеньді бекітпе жақтауы:
 1 – бекітпеге арналған арна; 2 – сақтандырғыш шығыңқы; 3 – автоағытқыш тұтқасын босататын шығыңқы; 4 – ұңғы қорабының қабырғасына арналған саңылау; 5 – тұтқа; 6 – фигуралы ойық; 7 – шарғылыстыру шығыңқысына арналған саңылау; 8 – газ поршени

Газ поршеньді бекітпе жақтауы
 бекітпені және соққыш ағытқыш механизмді әрекетке келтіруге арналған.

Бекітпе

патронды оқтыққа жеткізу үшін, ұңғы арнасын жабу үшін, капсюльді бұзу және оқтықтан оқсауытты (патронды) алу үшін қызмет етеді. Бекітпе негізден, соққыштан, серіппесі мен осі бар лақтырғыштан және бұрамасұқпадан тұрады.

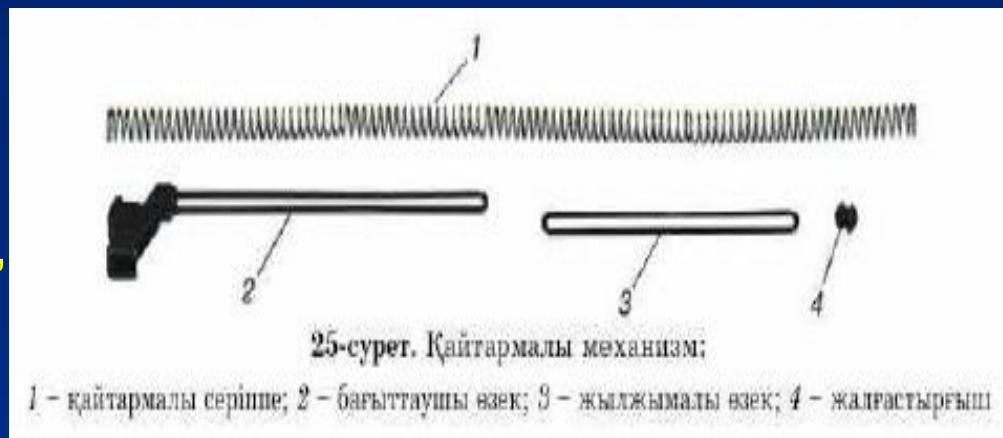
24-сурет. Бекітпе:

a – бекітпенің негізі; б – соққыш; б – лақтырғыш; 1 – оқсауыт түбіне арналған ойық; 2 – лақтырғышқа арналған ойық; 3 – жетекші шығыңқы; 4 – лақтырғыш осіне арналған тесік; 5 – ұрыстық шығыңқы; 6 – шарғылыстырғыш шығыңқысына арналған бойлық саңылау; 7 – лақтырғыш серіппесі; 8 – лақтырғыш осі; 9 – бұрамасұқпа

Қайтармалы механизм

бекітпемен қоса бекітпе жақтауын алдыңғы жағдайға қайтару үшін арналған.

Ол қайтармалы серіппеден, бағыттаушы өзектен, жылжымалы өзектен және жалғастырғыштан тұрады.

Ұңғы бастырмасымен қоса газ түтігі алдыңғы және артқы қосқыш жалғастырғыштардың газ түтігінен, ұңғы бастырмасынан, металл жартышығыршықтан және тілімшелі серіппеден тұрады.

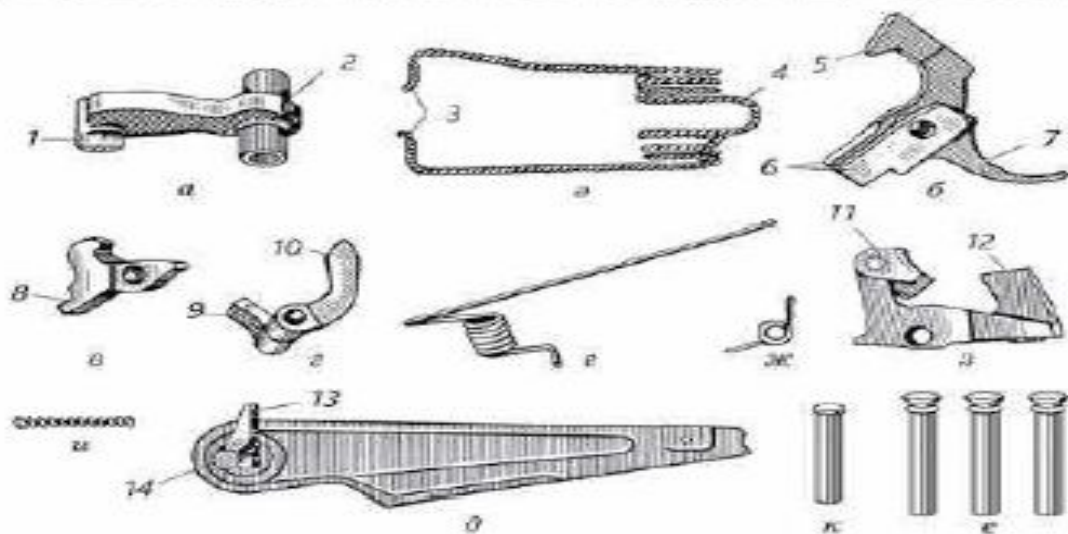
Газ түтігі газ поршенінің қозғалу бағыты үшін қызмет етеді. Онда бағыттаушы қырлар болады. Газ түтігі алдыңғы ұшымен газ камерасының келте түтігіне кигізіледі.

Ұңғы бастырмасы атыс кезінде автоматшының (пулеметшінің) қолын күюден сақтау үшін қызмет етеді. Автоматта ол ағаштан немесе пластмастан (пулеметте ағаштан) жасалады.

Соққыш - ағытқыш механизм шүріппені ұрыстық қайырмадан немесе авто ағытқыш қайырмасынан босату үшін, соққышқа соққы беру үшін, автоматты жекелей атыс жүргізілуін, аруды тоқтатуды қамтамасыз ету үшін, бекітпе жабылмаған кезде атысты болдырмау үшін және автоматты (пулеметті) сақтандырғышқа қою үшін қызмет етеді.

Соққыш - ағытқыш механизм ұңғы қорабында орналасады, онда бірін бірі алмастыратын үш осьпен бекітіледі және соққы серіппелі шүріппеден, серіппесі бар шүріппе баяулатқышынан, ағытқыш ілмектен, серіппесі бар жекелей дөңесінен, серіппесі бар автоатқыштан, ауыстырғыштан және түтікті осьтен тұрады.

27-сурет. Соққыш-ағытқыш механизмiнiң бөлiктерi:

- а* – шүрiппе; *б* – ұрыстық шүрiппе; *б* – ағытқыш iлмек; *в* – жекелей ағу дөңесi;
г – автоатқыш; *г* – автоатқыш серiппесi; *д* – ауыстырғыш; *е* – ось; *ж* – жекелей ағу дөңесiнiң
 серiппесi; *з* – шүрiппе баяулатқышы; *и* – шүрiппе баяулатқышының серiппесi;
к – түтiктi ось; *л* – ұрыстық қайырма; *2* – автоатқыш қайырма; *3* – бүгiлген ұштары;
4 – iлмек; *5* – фигуралы шығыңқы; *6* – тiкбұрышты шығыңқы; *7* – iлмектiң ұшы;
8 – ойық; *9* – дөңес; *10* – тұтқа; *11* – бекiткiш; *12* – алдыңғы шығыңқы;
13 – сектор; *14* – шетмойын

Ауыстырғыш автоматты түрде және жекелей атуға немесе сақтан дырғышқа қою үшін қызмет етеді секторы ұңғы қорабының қабырғасындағы тесіктерінде болады. Ауыстырғыштың төменгі жағдайы оны жекелей атуға (ОД), орта жағдайы автоматты атуға (АВ) және жоғары жағдайы сақтандырғышқа қоюға сәйкес келеді.

Құндақ

автоматпен қимылдау кезінде ыңғайлы болу үшін және қолды күюден сақтау үшін қызмет етеді. Ол автоматта ағаш немесе пластмастан (пулеметте) ағаштан жасалады. Құндақ ұңғыға астынан қосқыш жалғастырғыш көмегімен және ұңғы қорабының ұясына кіретін шығыңқы арқылы бекітіледі.

Оқжатар

патронды орналастыруға және оларды ұңғы қорабына беріп тұруға арналған.

Ол: корпустан, қақпақтан, тоқтатқыш қаңылтырдан, серіппе мен бергіштен тұрады.

Сүңгі – пышақ

қарсыласты шайқаста жою үшін автоматқа шабуыл алдында кигізіледі. Сонымен қатар ол пышақ, ара (металды кесу үшін) және қайшы (сым қию үшін) ретінде қолданылады. Ол жүз бен саптан тұрады. Сымды кесу кезінде сүңгі - пышақ пен қынның металл бетін ұстауға болмайды. Электрленген сым темірлі бөгеттерде сүңгі – пышақ көмегімен өтпелер жасауға тыйым салынады.

Сүңгі - пышақ жүзінде кесуші қыр, ара және қынның шығыңқы осіне кіріп тұратын саңылау болады.

Қын

сүңгі – пышақты белдікке іліп алып жүруге арналған. Бұдан басқа ол сүңгі - пышақпен бірге сым қию үшін пайдаланылады. Қын шалмалы аспадан, шығыңқы осьтен, тіректен және сүңгі - пышақты ұстап тұратын тілімшелі серіппеден тұрады.

Сап ұстауға ыңғайлы болуы үшін және сүңгі - пышақты автоматқа қосу үшін қызмет етеді. Сүңгі - пышақ сабының алдында ұңғының жалғастырғышына кигізілетін шығыршық болады, осы арқылы сүңгі пышақ қарауыл негізінің тірегіндегі тиісті ойыққа кіріп тұрады белдікке арналған ілгішек артта, сүңгі пышақта газ камерасының тірегіндегі тиісті бүртікке кигізілетін бойлық саңылаулар, бекіткіш , сақтандырғыш саңылау болады.

31-сурет. Қын:

1 – карбидті бар аспа; 2 – пласт-
масса еорнуе; 3 – шығыңқы ось;
4 – тірек; 5 – тілімшелі серіппе
белгілері

в) Қорытынды бөлім:

Сұрақтар:

- автоматты (пулеметті) толық емес бөлшектеу не үшін жүргізіледі?
- автоматты (пулеметті) толық емес бөлшектеуді ретімен айтып беріңдер.
- автоматты толық емес бөлшектеудің пулеметті толық емес бөлшектеуге қарағанда қандай ерекшелігі бар?
- автоматтың (пулеметтің) механизмдері мен бөліктерінің құрылысын атаңдар.
- ұңғы, ұңғы қорапшасы, көздеуіш құрылғы, көздеуіш, газ поршенімен қоса бекітпе жақтауы, бекітпе, қайтармалы механизм не үшін арналған?
- оқжатардың қызметі не?
- сүңгі - пышақтың ерекшелігі туралы не білесіңдер?

Тапсырма:

1. Автоматты (пулеметті) жартылай бөлшектеу не үшін жүргізіледі ?
2. Автоматты (пулеметті) жартылай бөлшектеуді ретімен айтып беріңдер.
3. Автоматты жартылай бөлшектеудің пулеметті жартылай бөлшектеуге қарағанда қандай ерекшелігі бар ?
4. АК - 74 автоматын жартылай бөлшектеу және жинастырудың реті мен тәртібін дәптерлеріңе жазыңдар.

Әрекеттің реті	Автоматты бөлшектеу	Автоматты жинау
1.		
2.		
3.		
4.		

5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		

5. Автомат пен пулеметті жартылай бөлшектеу ретін салыстырыңдар. Олардың айырмашылықтарын анықтап, дәптерлеріңе жазыңдар .

